

57
н 53

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том I

25453

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1951

БІБЛІОТЕКА
Природознавчого Музею
АН-УРСР

*Друкуються за постановою Редакційно-видавничої ради
Академії наук Української РСР*

*Присвячується
п'ятнадцятиріччю з дня смерті
Івана Володимировича Мічуріна*

Відповідальний редактор канд. біол. наук *Г. В. Козій*, секретар редколегії
К. А. Татаринів, члени редакційної колегії: д-р біол. наук *А. С. Лазаренко*
(відділ ботаніки), д-р геол.-мін. наук *В. Г. Ткачук*, канд. геол.-мін. наук
С. І. Пастернак (відділ геології) і канд. біол. наук *П. П. Балабай*
(відділ зоології).

Boulenger G., Classification des Roses de l'Ancien Monde in Bull. du Jardin Bot. de l'Etat, Bruxelles, vol. XV (Fasc. 1), 1938.

Christ H., Allgemeine Ergebnisse aus der systematischen Arbeit am Genus Rosa in B. C., XVIII, 1884.

Crépin F., Tableau analytique des Roses européennes, in Bull. S. B. Belg., XXXI, 2, 1892.

Crépin F., Revision des Roses de Besser et de M. Bieberstein, XVIII, 1879.

De Candolle A., Prodromus systematis naturalis, 1825.

De Candolle A., Musée helvétique d'histoire naturelle, in Séringe 1818.

Degen Arpad., In Flora Hungarica dr. Javorka Sandor, Budapest, 1925.

Deseglise A., Catalogue raisonné ou enumeration méthodique des Species du genre Rosier, in Bull. S. B. Belg., XV, 1876.

Deseglise A., Observation on the deffert. methodes proposed for the classification of the Species of the genus Rosa in the Naturalist, N. 20, 1865.

Dupont A., Gymnasium Rosarum in Thory Rosa Candolleana, 1813.

Keller R., Synopsis Rosarum Spontanearum Europae Mediae, 1931.

Szafer W., Flora Polska, t. V, 1935.

К КРИТИЧЕСКОМУ АНАЛИЗУ ВИДОВ ПОДСЕКЦИИ *RUBIGINOSAE* (РОД *ROSA*)

В. Г. Хржановский

Резюме

Настоящая работа является одним из разделов цикла работ по критическому анализу рода *Rosa*.

На основании критического анализа одной из наиболее полиморфных и наиболее критических секций рода, именно подсекции *Rubiginosae*, автор приходит к заключению:

1) западноевропейские родологи допускали крупную методологическую ошибку, механически подгоняя флору шиповников Восточной Европы и Азии под „стандарты“ ранее установленных западноевропейских видов;

2) на основании анализа аутентического материала, по ряду видов, описанных исследователями нашей отечественной флоры еще в начале текущего столетия, но непризнаваемых западноевропейскими родологами, оказалось, что большинство из этих видов являются четко обоснованными как морфологически, так и ареологически и представляют собою вполне самостоятельные виды в узком и конкретном смысле;

3) в результате сверки типов видов В. Бессера и М. Биберштейна, хранящихся в гербариях СССР, а также на основании изучения этих видов в природе (*locus classicus*), восстановлены такие виды: *Rosa nitidula* Bess., *Rosa pulverulenta* M. B., *Rosa cuspidata* M. B., *Rosa floribunda* Stev.;

4) уточнены диагнозы и географика по видам: *Rosa Klukii* Bess., *Rosa caryophyllacea* Bess., *Rosa marschalliana* D. Sosn. (= *Rosa leucantha* M. B.).

Наукові записки Львівського наукового природознавчого музею АН УРСР
1951, т. I

БОТАНІКА

ПРО НОВЕ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ОСОКИ НАСКЕЛЬНОЇ В КАРПАТАХ

К. А. Малиновський, В. М. Мельничук

Осока наскельна (*Carex rupestris* All.) — аркто-альпійський вид, що вперше був знайдений в 1929 р. Павловським у східних Карпатах у пасмі Чорногори (гора Смотрич) на висоті 1850 м над рівнем моря.

До знаходження осоки наскельної в пасмі Чорногори, в Карпатах, вона була відома в Татрах, в деяких місцях у південному та східному Семигороді.

Ареал осоки наскельної розірваний (що свідчить про давність цього виду) і має мозаїчний характер. Основними його елементами є: 1. піренейський, 2. альпійський, де *C. rupestris* зустрічається у нівальному поясі на висоті 3100 м над рівнем моря, 3. татранський, 4. східнокарпатський (чорногірський), 5. семигородський, 6. західно- та центральнокавказький, 7. алтайський, 8. забайкальський, 9. південно-східноманчжурський, 10. північноамериканський (Скелясті гори — на південь до штату Колорадо), 11. шотландський, 12. ісландський, 13. гренландський, 14. фенноскандський, 15. пояс арктичний та бореальносубарктичний (в Європі до Швеції і Південної Норвегії).

Осока наскельна належить до секції *Petraea* O. F. Lang американо-східноазіатського або ангарського походження. До цієї секції за Кюкенталем належать ще три види: *C. filicifolia*, *C. argunensis* та *C. obtusata*, які найбільше поширені у субарктичній зоні та в Скелястих горах Північної Америки. З них *C. argunensis* ендемічний вид субарктичної зони Сибіру.

Кульчицький зараховує осоку наскельну до видів, які можуть бути визнані в Європі як третинні; на нашу думку, це не досить обгрунтоване твердження, бо залишається нез'ясованою її відсутність на Балканах.

За Павловським осока наскельна прибула з півночі до Західної Європи в делювії, звідки мандрувала на схід вздовж гірських пасм Альп і Карпат. Це пояснюється знаходженням її в Судетській області при рівночасній відсутності у Велетенських горах, дуже віддалених від припущеного шляху мандрівки.

Осока наскельна знайдена нами на Боржавській полонині під горою Гемба на висоті 1400 м над рівнем моря у щілинах виступів скель.

Наша знахідка стверджує здогади Павловського про шлях її мандрівки, тому що Боржавська полонина лежить якраз між попередніми місцезнаходженнями її у Татрах і на Чорногорі та вказує на пройдений нею шлях.

Боржавська полонина розміщена в центрі Середніх Бескид у великому третинному пасмі пісковиків та глинистих сланців. Гірський хребет, що утворює полонину, йде від долини р. Латориці на схід аж до долини Чорної Тисси і характеризується рядом вершин, сполучених між собою легкопрохідними сідлами.

Верхня межа лісу на Боржавській полонині знижена до висоти 1200 м. Тут ми зустрічаємо лише старі букові деревостани з невеликою домішкою ялиці (*Abies alba*).

Цілковита відсутність смереки (*Picea exelsa*) вздовж верхньої межі лісу свідчить про те, що первинна рослинність полонини, під впливом діяльності людини, зазнала значних змін. З метою збільшення площі пасовищ людина знищувала ліс і знижувала його верхню межу. Про минуле існування смерекового лісу нам доводять знаходження на полонині таких лісових видів як *Oxalis acetosella*, *Adoxa moschatellina*, *Veronica officinalis*, *Cystopteris fragilis*, *Vaccinium myrtillus*, *Stellaria nemorum*, *Euphorbia amygdaloides* та ін.

Проте на вершинах гір зберігається ряд аркто-альпійських видів, що вказує, незважаючи на невелике підвищення над рівнем моря, про існування там субальпійського поясу.

На таких вільних від лісу місцях знайшли собі притулок, крім осоки наскельної *C. atrofusca*, аркто-альпійський вид, знайдений М. Молохом на висоті 1300 м під Темнатиком, та ряд високогірських видів, характерних для розміщеного вище субальпійського поясу східних Карпат, як *Juncus trifidus*, *Veronica Baumgartenii*, *Festuca supina* та інші.

Таким чином, знаходження аркто-альпійських видів у Середніх Бескидах на зазначених висотах свідчить про те, що горизонтальна зональність тут значно знижена.

ЛІТЕРАТУРА

- Флора СРСР, том III, Cyperaceae.
Ильинский А. П., Растительность советских Карпат, Бюллетень Московского Об-ва испыт. прир., том L, вып. 3—4, Москва, 1945.
Гроссгейм А. А., Определитель растений Кавказа, Москва, 1949.
Küenthall G., Cyperaceae — Caricoideae, Das Pflanzenreich, IV, Leipzig, 1909.
Pawłowski B., Dwie ciekawe turzyce z Czarnej Góry, Sprawozdanie Komisji Fiziograficznej, LXV, 1931.

Kulczynski G., Borealny i arktyczno-górski element we florze Europy środkowej, Bull. de L'Acad. Polon. Sc., Ser. B. (1923), Crakovie, 1924.

Ascherson P. Graebner P., Synopsis der mitteleuropäischen Flora, Bd. II, 2, Leipzig, 1902—1904.

Bonnier G. et Layens G., Flora de la France, Paris 4.

Hegi G., Illustrierte Flora von Mittel-Europa, Band II. Cyperaceae. Flora Polska, tom I. Cyperaceae.

О НОВОМ МЕСТОНАХОЖДЕНИИ ОСОКИ СКАЛЬНОЙ (*CAREX RUPESTRIS* ALL) В КАРПАТАХ

К. А. Малиновский, В. М. Мельничук

Резюме

Авторы подают новое местонахождение осоки скальной (*Carex rupestris* All) на Боржавской полонине в Средних Бескидах. Новое местонахождение подтверждает мнение Павловского о том, что осока скальная распространилась в Европе с запада на восток вдоль горных цепей Альп и Карпат. Новое местонахождение лежит посредине между прежними местонахождениями ее в Татрах и на Черногорах в восточных Карпатах и указывает на пройденный ею путь.

Нахождение на Боржавской полонине ряда аркто-альпийских элементов является, по мнению авторов, доказательством существования там, несмотря на небольшие высоты, никогда не покрывавшихся лесом небольших площадок, характеризующихся климатом субальпийского пояса.

ЗМІСТ

Передмова	5
Ботаніка	
Г. В. Козій, Модрина польська у східних Карпатах	7
В. Г. Хржановський, До критичного аналізу видів підсекції <i>Rubiginosae</i> (рід <i>Rosa</i>)	17
К. А. Малиновський, В. М., Мельничук, Про нове місцезна- ходження осоки наскельної в східних Карпатах	37
А. С. Лазаренко, Мохова рослинність вогких гранітних скель р. Тясмина	40
М. П. Слободян, Матеріали до бріофлори Мармароських Карпат . .	50
М. П. Слободян, До бріогеографії західного Поділля, Опілля і Покуття	66
В. М. Мельничук, Матеріали до визначення рН у листяних мохів . .	91
Р. А. Бейліс-Вирова, Про деякі схожі риси в розвитку зародків пшениці й жита	114
Зоологія	
В. О. Захваткін, Паразити риб водойм Закарпатської області	119
В. О. Захваткін, О. П. Кулаківська, Паразити риб верхів'я Дністра	150
О. П. Кулаківська, До паразитофауни форелі і харіуса деяких річок Закарпаття	156
В. І. Здун, Фауна личинкових стадій трематод в молюсках Закарпаття	167
К. А. Татаринів, Про нові місця знаходження темної полівки і полівки- економки на Україні	190
К. А. Татаринів, Знахідка довговухої нічниці на Львівщині	198
Ф. І. Страутман, До харчування птахів на виноградниках Закарпат- ської області	202